

Nemzeti Társalkodó

September 8dik napján 1835.

Székelyekről közlemények.

(folytatás)

Teleki Mihályhoz és Mikes Kelemenhez, mint székely Székekre fejedelem által kibocsátott circáló Biztosokhoz intézett könyörgő-levelek; a' biztosi Itéletekkel.

III.

Sidó Andrásnak alázatos supplicatioja Nagyságtokhoz, Kegyelmetekhez.

Alázatosan jelentem Nagyságtoknak 's Kegyelmeteknek: feleségemre nézendő jószágot Uzoni Mihály Deák uram potentiose elfoglalt; nem lévén semmi competentíája hozzá.

Könyörgök alázatosan Nagyságtoknak 's Kegyelmeteknek: istenes consideratioba vévén ezen ügyemet, méltóztassék istenesen megorvosolni. Kiért Isten Nagyságtokat, Kegyelmeteket sokáig jó egészségben éltesse.

N. K. J. V. V.

(az az: Nagyságtoktól, Kegyelmetektől Jó Választ Várok)

Második fél-esztendő. 10

Deliberatum: Mivel az törvény előtt lett alkalmok szerint, mind az Örökös-ről, mind az Acquisitumokról világos emlékezet vagyon' specificice: azért a' szerint mind a' két fél legyen contentus azon megegyezéssel, mely az törvény előtt költ. Sz. Iván 1. Februar. 1685.

Teleki Mihály m. p.

Mikes Kelemen m. p. 5).

IV.

Kilyéni Székely Boldisár alázatosan supplicál.

Méltóságos Uraim! Alázatosan jelentem: egy darab lófő örökséget vett cum pertinentiis Szemeriai Nagy Barabás, ugyan Szemerían; mely örökség jure sangvinitatis egy Szén Annók nevű jobbágyom aszszonyt illetné.

Könyörgök Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek alázatosan: méltóztassék az specificált jószágot cum pertinentiis az jobbágyom aszszony' kezében resignáltatni.

Alázatosan ígyekezem Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek jó akaratját megszólgálni.

N. K. J. V. V.

Deliberatum: Mivel Relatoriájából világosan constál Székely Boldisár'

5) Az eredeti levélből.

jobbágya asszonynak vérsége: azért mivel az eladó az Véreket meg nem kénálta, azért az jószág cum pertinentiis inhibitione, contradictione, et repulsione non obstantibus, kezébe megyen az jószág; melyért etiam cum brachio Sedis tartozik az vice tiszt executiot tenni. Sz. Iván 1. Februar. 1685.

Teleki Mihály m. pr.

Mikes Kelemen m. pr. 6)

V.

Miskóczi Mihálynénak alázatos supplicatioja Nagyságtokhoz, Kegyelmetekhez, mint bizodalmas Uraihoz.

Alázatosan jelentem Nagyságtoknak 's Kegyelmeteknek: mivel Kapitány Uram ő Kegyelme egy leány-gyermekemet elvétette, 's meg nem akarja adni; mely miá a' gyermekemet az erőtlenség rontja, 's magam is csak Isten tudja mint maradtam érette; könnyöngök azért Nagyságtoknak 's Kegyelmeteknek: ez iránt való megbántódásomat méltoztassék megorvosolni.

Kiért Isten Nagyságtokat 's Kegyelmeteket szerencsés étellel megáldja.

N. K. K. V. V.

Deliberatum: Mivel az mű kegyel-

6) Az eredeti levélből.

mes Urunk, 's az nemes Ország meg sem gondolta, hogy az leányokat értette volna; sem pedig N János kérte volna is; hallatlan dolog is az olyan sexust csak meg is gondolni: hütös tiszt lévén N János uram, nem hogy ilyen dolgokat kellett volna cselekedni; sőt másoktól is ő Kegyelmének kellett volna zni; azért senki, se maga N János uram, se más ne bántsa. Sz. Iván 1. Februar. 1685.

Teleki Mihály m. pr.

Mikes Kelemen m. pr. 7)

VI.

Miklósvár-széki Nagy Ajtai Molnos Péternek alázatos supplicatioja Nagyságtokhoz, Kegyelmetekhez.

Ilyen dologból kénszerítettem Nagyságtokhoz, Kegyelmetekhez mostan is folyamodom: hogy holmi kezesség' dolgából calumniára kötötte volt az adós magát, holott én kezes nem voltam az calumniáért; még is Mikó uram keresett engemet azon calumniáért, a' kire én nem kötöttem; holott az Széken megnyert Mikó uram azon calumnián, mely calumniát a' Székkal elvégeztem; de Mikó uram mind a' Szék' résziről azon calumniáért földeimet elböcsültette. Hanem alázatosan könyörgök Nagyságtoknak, Kegyelmeteknek: hogy Istent tekéntvén, méi-

7) Az eredeti levélből.

toztatnék Nagyságtok, Kegyelmetek azon földeket kezembe adatni, Istentől venné Nagyságtok, Kegyelmetek jutalmát.

N. K. J. V. V.

Deliberatum: Noha hogy ez törvényből ment-ki; mindazonáltal leteven az ő Kegyelme' pénzét: bocsássá ki az földeket.
Sepsi Sz. Iván 1. February 1685.

Teleki Mihály m. pr.
Mikes Kelemen m. pr: 8).

VII.

Az minden jóknak kegyes Sáfárától, az kegyelmes Istentől bő áldást Nagyságtokra's Kegyelmetekre terjedni kívánok; ez világban való napjainak örömmel való folyását.

Alázatosan jelentem Nagyságtoknak's Kegyelmeteknek fájdalmas panaszomat ez küs supplicatiomban egy ülés hely felől, cum omnibus ad se pertinentibus, mely vagyon Sepsi székben Kökösbén, melyet birnak vértatyámfiái: Barabás Jánosné, és F... Gergelyné, Árkosiak; kik voltak Selester Jakab' unokái. Ezzel penig az Selester Jakabbal egy vértest volt az én néhai nagy-anyám: Selester Kata, melyet az feljebb megirt jószágnak fele concernált, mely anyai jószág volt, mely extál szép apertált és transsumaltatott Relatoriámból. Mely ebbeli igaz jusomot az

8) Az eredeti levélből.

feljebb specificált atyámfiak semmiképpen ki nem adták, ma is ki nem adják; hanem potentiose ma is manutenealják. Mely ebbeli igaz ügyemet kellett Nagyságtok' s Kegyelmetek' kegyes szeme eleiben terjesztenem. Kérem azért Nagyságtokat s Kegyelmeteket alázatosan: hogy Nagyságtok s Kegyelmetek vegye istenes, kegyes szeme eleiben, és ebbeli igazságomról tégyen kegyes és istenes ítéletet. Kiért az Ur Isten Nagyságtokat s Kegyelmeteket itt ez világon boldog, szerencsés hosszú élettel áldja-meg; ez élet után pedig az mennyei boldogságban jutalmaztassa-meg.

Nagyságtoktól s Kegyelmetektől jó V. V. az Arapataki praedicator

Zágoni Márton m. pr.

Deliberatum: Mivel magok is az defendensek bizonyoságot tesznek, hogy az jószág leány-ágon vagyon; melyről az Supplicans ó Kegyelme' Relatoriájából is világosan constál, hogy anyai jószág; azért dividalják secundum Deum et justitiam; három négy becsületes assessorral mingyarást inhibitione, contradictione et repulsione non obstantibus fiat divisio. Sz. Iván 1 February 1685.

Teleki Mihály m. pr.

Mikes Kelemen m. pr. 9).

9) Az eredeti levélből.

közli

Nagy Ajtai Kovács István.

D u b l i n,

(Inglis után).

Az 1834dik év tavasszán érkeztem Dublinba. Az első benyomás, melyet e' város látása az idegen utazóban ébreszt egészen kedvező. Az útas ide nem nyomorult szegény külvárosokon hatol keresztül, hanem egyszerre egy szép és nagy város közepére jut, hol minden eggyesül, mi gazdagságot, szép izlést, és egy nagy 's virágzó várost mutat. Azonban nem minden arany a' mi fénylik, 's nem kell *Dublin'* tetsző gazdagságáról annak valódi gazdagságára, és még kevesebbé *Dublin'* valódi jollétéről, *Irlánd* helyzetére következést huzni. Az igaz hogy itt kevés árus boltot lehet zárva, kevés házat lakó nélkül pusztán látni, senki nem panaszol foglalatosság nem létéről, sőt tapasztalás bizonyítja, hogy a' szekér készítőknnyira elvannak foglaltva, hogy a' *Dublin* és *Kingston* közötti vasútra egy szekér készítését senki ki felválná nem találtaott; de talán jobb lenne ha a' szekér készítőknk valamivel kevesebb munkájok lenne, és e' helyett az irlándi jószág birtokosok többet ülnének jószágaikon, 's ha a' dublini kereskedők és mesteremberek nem tartanának mindjárt oly kevés tőke pénz mellett, mely egy londoni mesterembernek csak mestersége megindítására ha elegendő lenne, czifra lovas szekereket és mezei mulató házakat. *Dublinban*, a' mely kereskedő vagy mestersége

utánn élő, tíz ezer font sterlinget, vagy sokszor ha kevesebbet gyűjtött is, legottan felhagy minden foglalatosságról, 's mint birtokos ember fényesen és kényelmesen kíván élni 's így emésztí-el rövid idő alatt, sok éveken keresztül szerzett keresményjét. A' fényezésre való hajlandóság gyakorta igen különös alakban tűnik-fel. Én *Dublinban* létemben egy úgy szolva alsóbb rendű ember temetésén huszanhét bér kocsit, és tizenhat szekeret számláltam-meg, a' kocsik fedelei mind le voltak bocsátva és a' benne ülő gyász tisztesség tévő személyeknek öltözeteik közönségesen oly kiáltó eleven színűek valának, hogy az egész kíséretet akarmely idegen inkább lakadalmi innepnek, mint temetési gyásznak képzelte volna. — *Dublin* útszáin a' gazdagság' és szegénység' ellenkező jelenetei látszanak. *Merion-squareben*, *st. Stephens Greenben* 'sat. a' grádicsokon ülő rongyos emberek különös visszason néznek ki a' fényes épületek 's az ezek előtt álló pompás lovak és szekerek mellett; de ha *Merio-squareből* vagy *Grafton-Streetből* délután mint egy három órakor az úgy nevezett *Libertybe* menyen az ember, magát mint egy messzi földre képzeli helyheztetve 's bámulatos azon nagy hasonlatosság, mely *Dublin* városa szegényei és a' spanyol városok koldussai közt van, mindenik helyen szintén azon rongyos emberek ugyan azon részvétlen és érzéktelen arczulatok, a' foglalatosság és erkölcsi érzések hiányának következ-

ményei, láthatók, ha az útsza kövezetén hajdon fővel és mezitláb heverő koldus gyermekeknek, földimagyaró helyett; dinyét és egy darab buza kenyeret adnánk kezébe, ez a' spanyol *Murillonak* tökéletes képe lenne. A' házak itt nagyon öszve esett állapotban vannak, ablakaik üveg nélkül valók, vagy némelyeknek ablakai sincsenek. Eleség áruló helyek felette kevés számmal vannak. *Londonban* minden ötödik, vagy hatodik árusbólt kenyér vagy sajt áruló hely, de mire való lenne ez *Dublinban*? hol az alsóbb sorú nép, mely a' kenyeret nagyobb részint másutt vásárolja, földi magyaróval él. *Kildare-Streetben* a' *Royal Dublin Societyvel* által ellenben laktam, hol akkor állatokat állítottak-ki mutatásra, midőn enni adtak a' barmoknak, a' félig megrágott répákat egy csoport rongyos gyermek hirtelen felkapkodta, 's vetélkedtek egymás közt a' becses maradék felett. Azonban hiven megosztották egymás közt a' maradott répát, sőt azt is láttam midőn két gyermek, ki azon veszekedett, hogy melyik tartsa-meg egy uraságnak lovát, az egyik ki a' lovat tartotta, az ajándékba kapott pénzt vetélkedő társával hiven megosztotta. Ez igen szép vonás benne és a' különböző alakokban kitűnő karakter nemességire mutat, de egyszersmind talán ez okozza azon gondolatlanságot is, mely az irlándiakat másoktól annyira megkülönbözteti.

Dublin lakósi méltán kevélyek pompás

sétáló helyekkel a' szép *phönixparkal*. Ez igen nagy kiterjedésű a' mint mondják három ezer holdnyi; igen szép halmok és völgyek váltják-fel benne egymást, 's magára álló magoss élő fák és árnyékos sétálók ékesítik, ez nagyságára 's különbözőkre változó vidékeire nézve, feljűl mul minden *Pratert* és *Pratlot* minden *Parkot* és sétáló helyeket, melyeket valaha Európában láttam. Az útja azonban alkalmatlan, egyfelőlről egy nyomorult külvárason keresztül kell oda jutni, 's mindenütt a' tikkadásig nagy a' por; egy ily helyen hol annyi foglalatosság nélkül való szegények vannak, legalább az ily gyönyörködés és multság helyére vezető útnak bírni kellene mind azon gyönyörűségekkel és kényelmekkel, melyeket munka és szorgalom eszközölhetnek. Közelebbről a' *phönixparknak* egy erre alkalmas helyén állat tenyésztető kert állított-fel 's most már ezen kertet látogatják legsűrűbben a' sétálók, úgy hogy hat *penze* vagy tizen-nyolcz krajczár bémenti ár mellett sokszor harmincz font sterling vagy háromszáz hatvan ezüst forint is bégyül egy nap alatt. — Megnéztem a' koldusokra gondoskodó intézetet is, melyben két ezer száz negyven öt szegények tartatnak, 's ezek közt két száz protestansok vannak. Az intézet pénztára gyengén áll, 's az intézet' igazgatói kénteleneknek nyilatkoztaták magokat a' koldusokat az útszákon meghordozni 's ez által a' nézők könyörületességét ébreszteni. A' mint

mondják ezt már két ízben is próbálták, de ennél gyalázatosabb jelenést gondolni sem lehet. Ezen intézet fentartása nagy terhére van a' lakosok protestans részének, kik e' végre ötven font sterlinget fizetnek addig míg a' katolikusok egyet. Az igaz hogy a' gazdagság inkább a' protestansok kezei közt van, de inkább a' közép rend mint a' vagyonyosabb fő rend gyámolítja ez intézetet, és ötven font sterling egyhez mérve csak ugyan különös mérték szer. Ez intézet részletes leírásába most nem bocsátkozom, mivel ez semmi esetre tartós nem lehet. Az itt lévő szegények közül némelyek dolgoztak, 's munkájok által szereztek egy pár garast héten által, de százan ként voltak itt, kiknek semmi dolgok nem voltak 's munkátlanul ültek, vagy heverték az udvaron 's az étel kiosztásra várakoztak, melynek kívánata csalta-ki egyedül őket szugolyokból, 's még is tanálkoztak némelyek, kik koldus életekre visszaki-váncoltak. Ez intézetben a' mint láttam a' szegény sorsu gyermekek' tanítására is figyelem fordittatik, de itt a' gyermekek' erkölcsi nevelések mindég hátra marad, bár mi tudományal töltsék is meg fejeket, mert nap lementé után esmét csak szülei gondviselés alatt hagyatnak, kiknek kunyhóikban a' nyomoruság és vétek igen gyakran egyesülve lakoznak. — A' tanált gyermekek nevelő háza is, melyben mintegy tíz ezer gyermekek tartattak meg fog szünni, és a' külön megyékben különös nevelő házak ál-

littatnak. A' gyermekek ezen intézetben eddig protestans vallás szerént neveltettek, hanem az ujonnan felállítandó intézetekben nagyobb ügyelet leendő más vallások érdekeire nézve is. *Dublin* népe nagyon keveset különbözik a' Londonitól 's csak szemes vizsgálat után észrevehető a' kevés különbség. Az asszonyok' öltözete elevebb, a' férfiakéra nincs annyi gondosság fordítva; a' köldusok hanem számosabbak is, de rongyosabbak és nyomorultabb kinézésűek, 's általában véve az itt lévő emberek csoportja kevés foglalatossággal bírónak látszik. — Itt több henye embereket láthatni mint Londonban, 's kevés olyaténokat kiknek sebess lépések 's élénk tekinteteik feszült elfoglaltatást jelentenek. Az angol és írlandi arczvonások közt van valami különbség mit leírni nem lehet, de az idegen csak futó tekintettel legottan észre vehet, de ezen különbség éppen nincs kissebségekre az írlandi asszonyoknak, kiknek magoss homlokok és lélek teljes arczulatjok élénk hatásuak.

Gyógyszer Arzenik ellen.

Az innsbrucki újság folyó év augustus 13ki levelében az arzenik ellen tapasztalt bizonyos gyógyszerre figyelmeztetvén, következő tudósítást ad ezen gyógy szerről: *Bunsen* és *Berthold* orvosok *Göttingában* állatokon tett próbák és tapasztalások után, a'

vas vízenyes savitatját (*Oxidum hydratum ferri*; *Eisen oxyd hydrat*) mint ellen mérget vagy gyógyszert ajánlották az arzenik ellen. — Ezen próbákat *Párizsban Soubeiran, Miquet, Nonat, és Lesueur* is megújították és a' javallott gyógyszert sikeresnek tanálták. — Közelebről pedig a' württembergi királyságban *Ehingenben* hivatali főorvos *Dr. Buzorini* egy orvosi törvényes eset vizsgálata és orvoslása alkalmával, t. i. két arzenik által megmérgezett személyekben, ez ajánlott orvos szernek az emberekre nézve is hotosságát békibizonyítja. Az említett két személyek közül az elsőnek t. i. egy ötven esztendőss asszonynak fél drachmánál több, 's ennek huszannégy éves fiának egy scrupulumnyi arzenik adatván-bé, jóllehet már ez előtt ételekben is több napokig kicsiu mértékben arzeniket vettek volt bé, 's ámbár hirtelen orvosi segedelemre szert tenni nem lehetett, miödezek mellett még is, a' megmérgezett személyeknek béadatott *vízenyes vas savitat* (*Eisen oxyd hydrat*) után néhány óra múlva, a' megmérgezés jeleinek (*symptoma*) oly hirteleni megszünése mutatkozott, hogy mind két személyek más nap egészen veszedelmen kívül voltak, és még most is a' megmérgezés után a' tizenegyedik napon tökéletes egészséges állapotban vannak, úgy annyira, hogy az ily megmérgezések után gyakran következni szokott és hosszason tartó gyengeségnek is semmi, nyomma benne nem maradt.

Szerencsétlenség.

Franciaországnak a' spanyol határszél felé eső *Gers* departamentjében *Mirande* környékében a' folyó év július 50án következő szerencsétlenség történt: *Mirandéból* egy ifjú emberekből álló kicsin társaság vadászatra kiindult, 's miután a' vadászat különféle gyönyörüségeit használta, és a' régi *Berdoues* apáturságban vig ebédet evett volna, észre vévén hogy a' társaságból egy tag *Cours Prosper* hibázik és az asztalnál sem volt jelen, minyájon aggódni kezdenek és az ő felkeresésére elindultak. Béérve a' közel lévő erdőbe midőn ebben mélyebben haladnának hirtelen jajgató sikoltást hallának; a' sikoltás után sietve, irtózással láták miként egy ifjú leányt *Rieutort* kis asszonyt egy kegyetlen farkas éppen akkor tépe szét, - a' leány testvér öttse egy szomszéd fára mászott volt fel és segítségért ordított. E' szörnyű látásra a' társaságból egyik *Dutour* nevű réa lő a' még most is ártatlan prédáját marczongló vad állatra, de lövését elhibáztatván egészen magára ingerlé a' fenevad dühét. *Dutour* úr egy orias erejű férjfiu, lélek jelenlétét el nem veszve, izmos karjaival megragadá a' vad állatot 's küszködés után végre meg is ölé, de természetesen a' vadállat is kemény sértéseket tett ellenségén. Időközben *Cours Prosper* is kinek felkereséséért indult volt ki a' társaság, megtanlatott, de alig hallotta-meg *Rieutort* kis-

asszonynak mint mátkájának kivel már szeptember hónapban menyegző innepet vala tartandó, borzasztó esetét, kétségbe esésében töstént agyon lötte magát. — Ennyi szerencsétlenség még nem vala elég egy napra, nyomban újabb követé. *Dutour* a farkassal küzdésében kapott sebeiben betegen feküdt, 's ezért barátjai *Aubian* és *Duclos* urak egy orvost vittek hozzá. Az orvos legottan kérdezni kezdi állapotját, de a' beteg csak mérőn megnézvén a' kérdezőt, halgatott 's egy hangot sem bocsátott. Barátja *Duclos* újra az előbb mondott kérdést intézé hozzá, 's az orvos névében állapotja felől tudakozódott, ekkor hirtelen felszökik a' beteg ágyából 's egy ököl csapással halva teríti földre barátját, ezután réa rohant 's fogaival kezdé testét szaggatni, 's kiömlő vérét mohon szívni, azomban mint az ehes tigris foldre sujtott prédája mellett borzasztólag ordított. A' szerencsétlennek életben maradott barátja és a' derék orvos lélek szakadva szaladtak ki ez iszonyu látásra a' szobából, de a' szerencsétlen dühös egy kezébe ragadott vas ruddal mindenütt üldözte őket az útszán, míg végre a' segítségre siető nép csoport által legyőzöttetve megkötöztetett 's szobájába viszsa vitetett. Ekkor jött világosságra hogy azon farkas melyen az erdőben *Dutour* diadalmoskodott dühös volt, 's a' dühös állat a' szerencsétlen *Dutour* vérző sebeibe oltá a' dühösség mérgét. A' szerencsétlen ki már a' dühösségnek legfensőbb pontján vala *Mi-*

randeből *Ancloba* vitetett, hol a' halál fájdalomainak hihetőleg nem sokára véget vetend.

Scipio és Apius.

Apius dicsekvék *Scipio* előtt, hogy ő minden Romait esmér neve szerént. „Te pedig *Scipio*, szolla hozzá, majd senkit sem esmérsz“? „Helyesen, felel ez, mert valóban nékem kevés gondom volt arra, hogy sokakat esmérjek; de annál több, hogy ne legyen egy is ki engemet ne esmérjen.“ —

N Ő v á l a s z t á s.

Pittacushoz a' *Lesbosi* bölcshez egy ifjú méne egykor tanácsot kérendő, hogy két ki jegyzett asszony közül, melyiket választaná nőül, az egyik egysorsu vele, rangra értékre magasb a' másik. A' bölcs botot fogott reá. „Takarodj, így szolla hozzá, a' gyermekekhez, megtanítanak azok, mit keljen tenned.“ Az ifjú megfogadá, a' nem legnyájasabb tanácsot, 's az útszán játszó gyermekekhez ment, kiktől szüntelen hallá kiáltani: „magadhoz egyenlőt válasz.“ Az útszán hallott leczkét felfogá a' nősző ifju, 's az elsőt választá nőül. —

Igazítás:

A' 9-ik számu Nemzeti Társalkodóban az első lapon a' negyedik sorban 1786. helyett olvasni kell 1768ban. —